

บทที่ 5

สรุปผลการประเมินโครงการ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์โดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อโครงการฯ ผู้ประเมินได้สรุปผลการประเมินโครงการ อภิปรายผลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์โดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อโครงการฯ มีสรุปผลการประเมินโครงการฯ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ด้านบริบท
- 2) เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ด้านปัจจัยนำเข้า
- 3) เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ด้านกระบวนการ
- 4) เพื่อประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ด้านผลผลิต
- 5) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ที่มีต่อโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์

1.2 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์โดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อโครงการฯ มีวิธีดำเนินการประเมินโครงการฯ ตามลำดับ ดังนี้

1) **การประเมินด้านบริบท** กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนที่ร่วมโครงการฯ จำนวน 32 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถามระดับความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กับบริบทที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) **การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า** กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนที่ร่วมโครงการฯ จำนวน 32 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถามระดับความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าของโครงการฯ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุ สื่อและสถานที่ รวมทั้งการบริหารจัดการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) **การประเมินด้านกระบวนการ** กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนที่ร่วมโครงการฯ จำนวน 32 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถามระดับการปฏิบัติตามกระบวนการการดำเนินโครงการ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4) **การประเมินด้านผลผลิต** กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 36 คน เครื่องมือคือ แบบประเมินความสามารถด้านศิลปะ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประเมินความสามารถด้านศิลปะของนักเรียนเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการฯ และแบบวัดเจตคติที่มีต่อกิจกรรมศิลปะหลังเข้าร่วมโครงการฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และสถิติทดสอบที (t-test) เปรียบเทียบคะแนนความสามารถก่อนและหลังการดำเนินโครงการฯ

5) **การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ** กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 36 คน และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 36 คน เครื่องมือ คือ แบบประเมินพึงพอใจมีต่อโครงการฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3. ผลการประเมินโครงการฯ

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์โดยใช้รูปแบบชิปปป์ (CIPP Model) และประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อโครงการฯ มีผลการประเมินในภาพรวม พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน สรุป ได้ดังนี้

1) ผลการประเมินด้านบริบท โดยภาพรวมมีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับบริบทที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59$, $\sigma = .24$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย วัตถุประสงค์ของโครงการฯ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.75$, $\sigma = .44$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66$, S.D. = .48)

2) ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = .23$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = .23$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = .27$)

3) ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = .23$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย การปรับปรุงแก้ไข (Action) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.65$, $\sigma = .27$) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามแผน (Do) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = .24$) ส่วนการตรวจสอบ (Check) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = .29$)

4) ผลการประเมินด้านผลผลิต โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความสามารถทางศิลปะก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสามารถหลังเข้าร่วมโครงการฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ทุกด้าน และนักเรียนมีเจตคติต่อกิจกรรมศิลปะในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.80$, $\sigma = .25$)

5) ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ โดยภาพรวมพบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.76$, $\sigma = .26$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่นักเรียนมีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการทางศิลปะที่สูงขึ้น นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในการวาดภาพและหน่วยงานในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องยอมรับความสามารถ ด้านศิลปะของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.89$, $\sigma = .32$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านผลงานศิลปะกับผู้ทรงคุณวุฒิ และนักเรียนได้ศึกษา สังเกต จากสถานการณ์จริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.86$, $\sigma = .35$)

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.78$, $\sigma = .26$) เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย นักเรียนพึงพอใจที่มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ (ศิลปิน) มาร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.94$, $\sigma = .23$) รองลงมา คือ หน่วยงานในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องยอมรับความสามารถด้านศิลปะของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.92$, $\sigma = .28$) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีล่ามภาษามือสื่อสารกับนักเรียนตลอดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.89$, $\sigma = .32$)

2. อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ สามารถนำมาอภิปรายแยกในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

2.1 ด้านบริบท

ผลการประเมินโครงการฯ พบว่ามีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์โครงการฯกับบริบทที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.59$, $\sigma = .24$) โดยวัตถุประสงค์ของโครงการฯ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนซึ่งเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ที่มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา 4H คือ พัฒนาสมอง (Head) พัฒนาจิตใจ (Heart) พัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และพัฒนาสุขภาพ (Health) ให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สอดคล้องกับ The National Coalition for Core Arts Standards (2012) กำหนดนโยบาย มาตรฐานหลักสูตรแกนกลางวิชาศิลปศึกษาและวิธีการสอนซึ่งรวมถึงนักเรียนที่มีความพิการเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา โดยโรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนลงมือสร้างงานศิลปะด้วยตนเอง เรียนรู้จากผลงานศิลปะต้นแบบหรือบุคคลต้นแบบที่สร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาในประเทศแคนาดาที่ใช้หลักการโรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Arts Partnerships) จัดการศึกษาวิชาศิลปศึกษาโดยศิลปินหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะในชุมชนเพื่อเพิ่มระดับความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ด้านศิลปะแก่นักเรียนในโรงเรียนของรัฐ (Upitis, 2011) และสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการประเทศอังกฤษ (Department for education, 2017) ที่กำหนดเป้าหมายให้ครูศิลปศึกษาของโรงเรียนพัฒนาความถนัดทางศิลปะ (Talented artists) หรืออัจฉริยภาพของนักเรียนที่มีความสามารถทางศิลปะ มีเทคนิควิธีการ ใช้วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ เช่น สีต่าง ๆ พู่กัน กระดาษ เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนต้องเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อมและเพียงพอสำหรับการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนนักเรียนเกิดทักษะด้านศิลปะ (Hope, 2009)

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการประเมินโครงการฯ พบว่า ปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = .23$) มีความเหมาะสมด้านการบริหารจัดการและด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับอำเภอไพศณสาร (2559) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร เพราะต้องมีการทำงานร่วมกับบุคลากรจากหลายหน่วยงาน และต้องมีการจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจนสอดคล้องกับ Arts Education Partnership and National Association of Elementary School Principals (2018) ที่กล่าวว่า มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านกิจกรรมศิลปะ ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถพื้นฐานที่สำคัญของนักเรียนทุกคนที่ต้องประสบความสำเร็จในโรงเรียน การทำงานและการดำเนิน

ชีวิต ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นใจว่านักเรียน ทุกคนจะได้รับการพัฒนา ด้านศิลปะที่มีคุณภาพสูง สมบูรณ์แบบ แม้ว่าเศรษฐกิจจะตกต่ำ ผู้บริหารโรงเรียนก็จะต้องจัดกิจกรรม ศิลปะต่อไปได้ กลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้เพื่อเพิ่มการศึกษาทางศิลปะแก่นักเรียน คือ กำหนดนโยบายด้านการสอนศิลปะในโรงเรียน สร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้อะไรก็ตามและสนับสนุนการใช้เวลาและทรัพยากรให้เพียงพอและเหมาะสม โครงการๆ นี้ สนับสนุนแนวคิดของ Preston (2018) ที่เสนอวิธีการเพิ่มทักษะทางศิลปะของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียน กุญแจสำคัญคือความเข้าใจของผู้บริหารและดำเนินการ 3 ประเด็น คือ 1) การตั้งจุดมุ่งหมายในโรงเรียนให้ชัดเจนในการสนับสนุนทางศิลปะ เช่น การตั้งงบประมาณสนับสนุน การใช้ศิลปะเป็นฐานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยทุกคนมีส่วนร่วม 2) การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่จุดประกายการสร้างงานศิลปะ เช่น การสอนศิลปะในทุกชั้นเรียน การใช้ทรัพยากรทาง ศิลปะในชุมชนรวมทั้งการพบศิลปินหรือผู้มีความสามารถทางศิลปะ 3) การเพิ่มเวลาและสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เช่น การใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียน การระดมเงินทุนเพื่อการจัดหาสื่ออุปกรณ์ เป็นต้น การประเมินนี้ขัดแย้งกับ ชนิศกานต์ ลภะวงศ์ (2556) ที่ทำการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยประเมินแบบ CIPP Model พบว่า ปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากรของโครงการๆ ส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนครู อาคารสถานที่ไม่เพียงพอไม่เป็นไปตามเกณฑ์การจัดห้องเรียนเนื่องจากขาดการสนับสนุน จากชุมชน

2.3 ด้านกระบวนการ

ผลการประเมินโครงการฯ พบว่า ระดับการปฏิบัติตามกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการฯ ครอบคลุมวงจรบริหารคุณภาพ (Deming Cycle) โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.61$, $\sigma = .23$) เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย การปรับปรุงแก้ไข (Action) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.65$, $\sigma = .27$) รองลงมา คือ การปฏิบัติตามแผน (Do) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.63$, $\sigma = .24$) ส่วนการตรวจสอบ (Check) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = .29$) ซึ่งกระบวนการของโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความสามารถทางศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินของ Ogden (2011) ที่ประกอบด้วย 1) การจัดประสบการณ์ทางศิลปะนอกโรงเรียนส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงเรียน 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอภิปรายร่วมกันระหว่างเรียนศิลปะของครู นักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง 3) การเรียนรู้ศิลปะอย่างไม่เป็นทางการ 4) การเรียนการสอนเน้นให้คิดสร้างสรรค์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 5) ผู้ปกครองมีอิทธิพลทางบวกต่อการทำกิจกรรมศิลปะ 6) ชุมชนสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านศิลปินทางศิลปะถ่ายทอดประสบการณ์แก่นักเรียนในโรงเรียน

ผลการประเมินการปรับปรุง การแก้ไข (Action) ระหว่างดำเนินโครงการอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดสอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินผลกิจกรรมตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ที่ให้สถานศึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมจากผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องแล้วสะท้อนผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาปรับการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป การปฏิบัติตามแผน (Do) สอดคล้องกับ Rice (2012) ที่กล่าวว่า ฤกษ์แจสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน คือ การสอนเนื้อหาซ้ำ ๆ และให้เวลาสำหรับการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับ Weinberger (2011) มองว่าปัญหาของการสร้างและการออกแบบผลงานด้านศิลปะที่มีคุณค่า คือ การขาดทักษะพื้นฐานและการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองและครูจึงควรเพิ่มโอกาสการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานไปสู่ทักษะขั้นสูงด้านศิลปะของนักเรียน สนับสนุน Haroutounian (2014) ที่เสนอวิธีการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะของนักเรียนโดยให้โอกาสนักเรียนเลือกแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสนใจอาจจะเป็นหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล เช่น นิทรรศการศิลปะในชุมชน สถานที่ประวัติศาสตร์ โรงละครหรือพิพิธภัณฑ์ ศิลปินมืออาชีพ เป็นต้น หรือการเข้ารับการอบรมกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะหรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ สอดคล้องกับ Ontario Ministry of Education (2009) ที่จัดโครงการ Art Smart โดยทำงานร่วมกับชุมชนและกลุ่มศิลปินมากกว่า 4,000 คน เพื่อเพิ่มคุณค่าและทักษะทางศิลปะให้นักเรียน ซึ่งครูและศิลปินต้องทำงานคู่กันอย่างใกล้ชิดเพื่อความเข้าใจตรงกันเรื่องวัตถุประสงค์ การสอนศิลปะให้ความสำคัญกับระดับความต้องการของนักเรียนและ

สถานศึกษา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้การสร้างผลงานจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทำให้นักเรียนเกิดความผูกพันกันชุมชนทั้งสภาพแวดล้อม สถานที่และบุคคลในชุมชนอีกด้วย ผลการประเมินการวางแผน (Plan) อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = .24$) และการตรวจสอบ (Check) อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = .29$) โครงการฯ ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อำไพ ธีรณสาร (2559) กล่าวว่า การให้ความสำคัญต่อศักยภาพทางศิลปะของนักเรียนแต่ละบุคคลสิ่งจำเป็นคือการสื่อสารในกลุ่มผู้ร่วมงานของครู ควรมีการประชุม วางแผนร่วมกัน จัดสรรเวลาและเตรียมความพร้อมในด้านอุปกรณ์ และสถานที่ ตลอดจนการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเปิดเสรีในการแลกเปลี่ยน สะท้อนมุมมองของระหว่างคณะทำงานและนักเรียนเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรม

2.4 ด้านผลผลิต

ผลการประเมินโครงการฯ ด้านผลผลิต โดยประเมินจากผลงานศิลปะที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียนในการทำกิจกรรมตามโครงการฯ ซึ่งพบว่านักเรียนมีความสามารถด้านศิลปะสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการสอดคล้องกับการแนวคิดของเอกอมร ภัทรกิจพงศ์ (2560) ที่เสนอให้ประเมินความสามารถด้านศิลปะของนักเรียนจากการประเมินผลงานศิลปะเพราะเป็นการประเมินเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในด้านรูปแบบ เนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นการแสดงออกจากผลงานอย่างแท้จริงสอดคล้องกับ อริยพร คุโรตะ (2561) ที่พบว่า ความรู้ ทักษะ และเจตคติภายในสามารถสะท้อนพฤติกรรมทางศิลปะและสามารถประเมินได้จากคุณภาพของผลงานศิลปะ การประเมินผลงานจะช่วยสร้างความเข้าใจให้กับผู้สอนศิลปะให้รู้ว่าการเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนได้ต่อไป เพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้มากที่สุด ผลผลิตของโครงการฯ สอดคล้องกับแนวคิดของ Caldwell and Vaughan (2012) ที่จัดโปรแกรมศิลปะที่สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์และการอภิปรายแลกเปลี่ยนกับผู้ทรงคุณวุฒิทางศิลปะ(ศิลปิน) เกี่ยวกับแนวทางสร้างงานศิลปะแต่ละประเภท เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ทำให้นักเรียนที่เรียนศิลปะประสบความสำเร็จอย่างมาก โครงการฯ นี้ เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและเรียนรู้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้นักเรียนมีความก้าวหน้าด้านทักษะกระบวนการทางศิลปะ

การประเมินโครงการฯ ทำให้ทราบว่าโครงการฯ มีขั้นตอนและระบบสนับสนุนที่ชัดเจนซึ่งหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความสามารถทางศิลปะสูงกว่าก่อนร่วมโครงการทุกด้าน สอดคล้องกับ Obosu et al (2013) ที่เสนอให้นำศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของความช่วยเหลือด้านการเรียนรู้และรูปแบบการสื่อสารสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเนื่องจากกิจกรรมศิลปะช่วยให้นักเรียนมีโอกาสในการทำงานร่วมกัน

มากขึ้นมีส่วนร่วมและแบ่งปันความถนัดของตนเองกับเพื่อน ๆ โดยนักเรียนที่มีพรสวรรค์ทางศิลปะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรมศิลปะ ในขณะที่เดียวกันทำให้นักเรียนมีพรสวรรค์พิเศษทางศิลปะได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจทางสังคมและทางอารมณ์ได้อย่างสมดุล สอดคล้องกับ Eubanks (2011) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรมีใช้รูปแบบศิลปะที่เน้นการใช้สายตา การลงมือวาด การสร้างสีสันทามจินตนาการ เป็นการจัดระเบียบความคิดก่อนที่จะเขียน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถเรียนรู้ที่จะนำข้อมูลจากการมองเห็นและความเข้าใจที่ได้จากรูปภาพมาพัฒนาการอ่าน การเขียนหรือทักษะทางวิชาการอื่น ๆ ได้ สอดคล้องกับ Obosu et al (2013) ศึกษา รูปแบบการสอนทัศนศิลป์และการเรียนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินประเทศกานาเน้นพัฒนาสุนทรีย์และการคิดสร้างสรรค์จากการสอนที่ใช้สื่อการมองเห็น การเรียนซ้ำ ๆ จนมีทักษะการใช้อุปกรณ์ทางศิลปะและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายของโครงการฯ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สนับสนุนแนวคิดของ ARTSEdge, part of the Rubenstein Arts Access Program (2018) ที่กล่าวว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยที่มีอิสระและให้ความสำคัญกับกิจกรรมนอกบ้าน ค้นหาตัวตนของตัวเอง กังวลเกี่ยวกับอนาคต และต้องการความเป็นอิสระในตนเอง กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในโรงเรียน เพราะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่นเพื่อให้โอกาสแสดงความรู้สึกและความคิดเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากศิลปะช่วยให้วัยรุ่นเพลิดเพลินและทำกิจกรรมอยู่ในโรงเรียนได้ ใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อน ๆ ครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ ในโรงเรียน ทักษะที่นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จากกิจกรรมศิลปะคือ นักเรียนมีความพยายาม อดทนรอความสำเร็จ ฝึกการแก้ปัญหาในชั้นเรียน พัฒนาทักษะทางสังคมขณะทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตได้การวิจัยนี้สอดคล้องกับ Seifter and Ted (2010) ที่พบว่า ความสามารถทางศิลปะ ประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้านศิลปะมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เข้มแข็งต่อทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนานวัตกรรมในนักเรียนมัธยมศึกษาและศิลปะส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานเพิ่มขึ้นในผู้ใหญ่ สอดคล้องกับ The National Coalition for Core Arts Standards (2012) ที่กำหนดมาตรฐานกลางของวิชาศิลปะศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใช้การแลกเปลี่ยนข้อมูลกับครู เพื่อน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ การสร้างมุมมองต่อโลกหรือสิ่งรอบตัวและการประเมินคุณค่างานศิลปะ อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการลงมือสร้างงานศิลปะด้วยตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการสอนของครู

ผลการประเมินโครงการฯ ทำให้ทราบว่านักเรียนมีเจตคติต่อกิจกรรมศิลปะ ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.80$, $\sigma = .25$) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า นักเรียนมีความภูมิใจในผลงานศิลปะของตนเอง อยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.94$, $\sigma = .23$) รองลงมาคือ กิจกรรมศิลปะทำให้นักเรียนมีความสุขและผ่อนคลาย นักเรียนชักชวนคนอื่นให้ร่วมกิจกรรมศิลปะ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($\mu = 4.92$, $\sigma = .28$) สอดคล้องกับ ญัฐกาญจน์ อนันทรวัน (2559) ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือในห้องเรียนรวม พบว่า นักเรียนมีความภูมิใจที่ได้ร่วมกิจกรรมศิลปะกับเพื่อนและต้องการและปรับปรุงการทำงานศิลปะให้ดีขึ้น สอดคล้องกับบอภินภัศ จิตรกร (2559) ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบศิลปะเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบศิลปะเป็นฐานนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน มีประสบการณ์ทางการเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำของนักเรียนเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเรียนและการพัฒนาทางด้านความคิด เพิ่มศักยภาพในการปรับตัวทางอารมณ์ ความฉลาดทางจิตวิญญาณ และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ สนับสนุนการสร้างรูปแบบการศึกษาที่มีชีวิตชีวาในโรงเรียน พัฒนานักเรียนด้านการแก้ปัญหา การแสดงความคิด การแสดงออกทางอารมณ์ทางบวก การคิดสร้างสรรค์และความพยายามในการทำงานให้สำเร็จด้วยตนเองของ National Center on Time and Learning Advancing Arts Education (2013)

2.5 ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ

จากผลการประเมินโครงการฯ พบว่า ผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.76$, $\sigma = .26$) โดยพึงพอใจที่นักเรียนมีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการทางศิลปะที่สูงขึ้น นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกในการวาดภาพและหน่วยงานในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องยอมรับความสามารถ ด้านศิลปะของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.89$, $\sigma = .32$) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.78$, $\sigma = .26$) โดยพึงพอใจที่มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ (ศิลปิน) ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปะ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.94$, $\sigma = .23$) ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรสนับสนุนการเรียนรู้ศิลปะของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยินสอดคล้องกับการศึกษาของ Tsoumas (2016) ที่พบว่า การสนับสนุนให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของประเทศกรีก โดยสอนให้นักเรียนคุ้นเคยกับการใช้วัสดุ อุปกรณ์ทางศิลปะ ชื่นชมความงามของศิลปะและเพลิดเพลินกับการลงมือสร้างสรรค์งานศิลปะ รัฐส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยนำนักเรียนเยี่ยมชมนิทรรศการด้านศิลปะของชุมชนและเชิญศิลปินที่เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาสอนศิลปะแก่นักเรียนในโรงเรียนทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียนศิลปะสอดคล้องกับ Ontario Ministry of Education (2009) ที่ทำงานร่วมกับกลุ่มศิลปินมากกว่า 4,000 คน เพื่อเพิ่มคุณค่าและทักษะทางศิลปะให้นักเรียน ซึ่งครูและ

ศิลปินต้องทำงานคู่กันอย่างใกล้ชิดเพื่อความเข้าใจตรงกันเรื่องวัตถุประสงค์การสอนตามหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนและระดับความต้องการของนักเรียนและของสถานศึกษา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้การสร้างผลงานจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทำให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับชุมชน ทั้งสภาพแวดล้อม สถานที่และบุคคลในชุมชนอีกด้วย

การประเมินโครงการฯ ในครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินผลกิจกรรมตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) กำหนดให้สถานศึกษาประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรายงานผลให้ผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งครุณาผลการประเมินมาปรับการจัดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สถาบันเทคโนโลยีแห่งชาติสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (National Technical Institute for the Deaf: NTID, 2018) สังเคราะห์ผลการวิจัยด้านนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งเป็นความก้าวหน้าของวิธีการจัดการศึกษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกำลังได้รับการศึกษา การวิจัยล่าสุดแสดงให้เห็นว่าควรมีล่ามที่มีคุณภาพในชั้นเรียน สอดคล้องกับ Kenenedy (2006) ที่กล่าวว่าความสามารถในการสร้างผลงานศิลปะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรู้หนังสือ จากการทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ผ่านศิลปะ (Learning Through Artist Program) ซึ่งส่งผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะหรือศิลปินมืออาชีพเข้าไปสอนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถทางศิลปะของนักเรียน และให้โอกาสนักเรียนสร้างผลงานที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความสามารถทั้งด้านศิลปะและวิชาการเพิ่มขึ้นสนับสนุน National Art Education Association (2016) การใช้เวลาสำหรับทัศนศึกษา ศึกษาชิ้นงานหรือเยี่ยมชมนิทรรศการศิลปะ การสนทนาแลกเปลี่ยนกับศิลปินหรือผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะแต่ละเรื่องส่งผลให้สมรรถนะการสร้างผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับ พีระมิตการเรียนรู้ (Learning Pyramid) ของห้องปฏิบัติการการฝึกอบรมแห่งชาติ (National Teaching Laboratory Institute) หรือ NTL (1960, อ้างถึงใน บุปผชาติ ทัพหิกรณ์, 2551) ที่พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีอัตราเฉลี่ยความคงทนการเรียนรู้สูง ถึงร้อยละ 90 คือ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งการสอนคนอื่น ซึ่งโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะครั้งนี้ ใช้วิธีจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้สูงสุด คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ นำเสนอผลงานและอภิปรายสะท้อนผลงานศิลปะของตนเองและของเพื่อน ทำให้นักเรียนมีศักยภาพด้านศิลปะเพิ่มสูงขึ้นหลังจากร่วมโครงการฯ

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินโครงการฯ ไปใช้

จากผลการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์ มีข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินโครงการฯ ไปใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนดังนี้

3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการประเมินโครงการฯ มีข้อค้นพบว่า ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการฯ มีความสอดคล้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งความต้องการของนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ จึงควรนำผลการประเมินไปวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนทุกคนที่สนใจ โดยให้ทางเลือกเรื่องเวลาเรียน เช่น หลังเลิกเรียน หรือวันหยุดต่างๆ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนรายบุคคลและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนานักเรียนให้พร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

3.1.2 ครูผู้สอน

จากผลการประเมินโครงการฯ พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า บุคลากรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดแต่ยังมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ครูผู้สอนจึงควรทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของนักเรียนและสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้อุปกรณ์การตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์การเรียน การให้คำแนะนำหรือการพานักเรียนไปเที่ยวในที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ตามแหล่งเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจด้านศิลปะให้นักเรียนรวมทั้งกำกับติดตาม การส่งงานและสื่อสารของนักเรียนกับครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

3.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากผลการประเมินโครงการฯ มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายสำหรับสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่กำหนดนโยบายและประสานงานกับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการและด้อยโอกาสรวมทั้งหน่วยงานระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ ควรนำผลการประเมินไปใช้ในการสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งมีผลต่อการพัฒนา

ความสามารถและสร้างความสุขในการเรียน กิจกรรมของโครงการฯ มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการจำเป็น ธรรมชาติของผู้เรียนและบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ ตลอดจนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้อย่างเหมาะสม

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินครั้งต่อไป

จากผลการประเมินโครงการฯ มีข้อเสนอแนะสำหรับการประเมินครั้งต่อไป ดังนี้

1) เนื่องจากผลการประเมินด้านบริบท มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ จึงควรศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการที่สอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องและสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2) จากผลการประเมินโครงการฯ พบว่า ปัจจัยนำเข้าด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ จึงควรศึกษาปัจจัยที่จำเป็นในการสนับสนุนโครงการฯ โดยกำหนดในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ในการอำนวยความสะดวกการใช้งบประมาณ และแนวทางการจัดหางบประมาณสนับสนุนโครงการเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านศิลปะสำหรับนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง